

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

שמות בגיטין ובכתובה

תיק בית הוראה שע"י בית הדין מס' 226-תשס

נושאי הדיון

א. הגב' א' מבקשת לברר כשרות הגט שקבלה מבעלה בביה"ד האיזורי בירושלים. בתעודת הגירושין נרשם שם אביה ב'. בבדיקה במירשם האוכלוסין מתברר שאמה רווקה עד היום, ולא אצלה ולא אצל אמה לא רשום שם אביה. היא מספרת שביה"ד רשם את שם אביה ב' בגט עפ"י הצהרת אמה בביה"ד לפני הגירושין שילדה את א' ללא נישואין לגבר ששמו ב' שהיה שכן שלה. כמו כן הצהירה שב' לא הכיר מעולם באבהותו על א'.

ב. מר ב' מבקש לברר כשרותו לנישואין לאחר שהתברר לו שנולד חדשיים אחרי נישואי הוריו. אמו מספרת שהיא ובעלה הצהירו אבהות לפני נישואיהם. בכל מקום מוכר הבחור כבנו של הבעל של אמו.

ג. גב' ג' שעלתה לארץ מחו"ל, מבקשת לברר כשרות הגט שקבלה מבעלה בביה"ד האיזורי בירושלים, ובתעודת הגירושין ומעב"ד שלה נרשם שמה "אלן דמת' עלען בת אברהם דמת' בערני". יחד עם זה הציגה כתובה דאירכסא שנכתבה לה בחו"ל כמה שנים לפני הגירושין ובה נכתב שמה "עלקא פרומע בת אברהם בער". ברישום בת.ז. נרשם שמה אלן בת ברני.

ד. מר ד' בן העדה האיתיופית, מבקש לברר כשרות הגט שנתן לאשתו. בידו אישור ביה"ד האיזורי כי הוא מותר להנשא כדמו"י "לאחר שנהג לפי הוראות הרבנות הראשית". הוי אומר: עבר גיור כנהוג לגבי בני העדה האיתיופית. יחד עם זאת מציג תעודת גירושין ומעשה ב"ד שנרשם שמו יצחק בהשמטת שם אביו. לא נזכר שהוא בן אאע"ה.

השאלות לדיון

א. האם מקבלים את הצהרתה של פנויה על אבהות הילד לענין כתיבת שמו בגט, כשאותו פלוני אינו מודה לדבריה.

ב. נקראת בפי כל בשם לעז אחד, ויש לה שמות יהודיים אחרים שהשתמשה בהם לצורך

כתובה או הזכרת שמה בביהכנ"ס, האם יש לכותבם בגט.

ג. בני העדה האיתיופית שלפי פסק הרה"ר עליהם לעבור גיור, האם כותבים שמם בן אאע"ה.

תשובה

א. פסק השו"ע אזהע"ז סי' קכ סעי' ג לענין הכרת האיש והאשה לעדי הגט, שהכרה זו אפי' עפ"י ע"א ואפי' עפ"י אשה וקרוב. וזרמ"א שם עפ"י ז"י: ושם אביו נהגו לכתוב עפ"י עלמו. וזיאר צו"ת עבודת הגרשוני סי' נה לפי שאם שינה צאם אביו כשר, לפיכך כותבין אותו על פיו. משמע שלדעת הסוברים שאם שינה שם אביו פסול, וכן הכריע הב"ש סי' קכט ס"ק יז, אין כותבין אותו על פי עלמו אלא עפ"י ע"א. ודברי עבודת הגרשוני לוינו בהגהות רעק"א סי' קכט שם.

והנה פסק הרמ"א צו"ע אזהע"ז סי' ד סוף סעי' כט: פנויה שאומרת זהו בן פלוני והוא אומר שממזר נתעברה אינו נאמן לפוסלו והיא נאמנת עליו להכשירו. ומקורו ביה"ד סי' רסז. וכ"כ בתשצ"ך ח"ב סי' רעג, ע"י פסקי דין ירושלים כרך ג עמ' אז. ויש להמתפק לפי"ז האם לענין כתיבת שם אב צגט מקבלים את דברי האם אע"פ שאותו פלוני אינו מודה באזהותו, ודינה כמו ע"א שנאמן לענין זה, או שכיון שאותו פלוני אינו מודה לדבריה, כשם שאינה נאמנת לייחס הבן לאותו פלוני אלא רק להכשירו לקהל, כך אין מקבלים דבריה לענין כתיבת שמו צגט.

ויש לפשוט השאלה מדבריהם של הרב מוירצבורג ושל בעל הערוך לנר שהוצאו צו"ת בנין ליון החדשות סי' כא, צענין פנויה שזינתה ואומרת מפלוני נתעברתי ואותו פלוני מודה לדבריה, האם כותבים שמו של אותו פלוני צגט של הולד. לדעת הרב מוירצבורג אע"פ שהודה אין לכתוב שמו צגט, כיון שלענין איסורי תורה אינו נאמן, וכותבין שם הבן בלי להזכיר שם אביו. אך לדעת הבנין ליון כותבין את שמו צגט, כיון שגם אם אינו האב באמת, מ"מ כיון שהודה שהוא בנו, והבן נקרא על שמו שהוא אביו, אין צריך כל ריעותא אם מזכירים שמו צגט.

אמנם כל זה דוקא כשהודה שהוא בנו וגם נקרא בפיו כל שהוא אביו, אבל בנידון דידן שאותו פלוני לא הודה מעולם על אזהותו והצת גם אינה רשומה בתעודות כצחו, אין מקום לכתוב את שמו צגט של הצת כאילו הוא אביה, וכאמנת האם לומר מפלוני נתעברתי אינו אלא להכשירו לקהל ולא לייחסו לאותו פלוני לדינים אחרים. וע"י עמק שאלה אזהע"ז סי' לח שבן מאומץ שאין אביו הביולוגי ידוע, אין מזכירין שם אב צגט כלל.

ב. צו"ע אזהע"ז סי' קכט סעי' א: כותבין שם האיש והאשה צגט ואם יש לאחד מהם שני שמות כותבין שם שהם רגילים בו ויודעים בו ביותר וכו'. וכתב התו"ג שם צאם הב"ש שאם אינו נקרא בשתי השמות רק

שעולה לס"ת צשניהס, כותצין דמתקרי מאחר דלא נקרא צשניהס, וכותצין לעיקר שס שעולה צו לס"ת ראשון.

ועי' בית מאיר אצהע"ז סי' קכט סעי' יב צסס תשו' ר' מרדכי זיסקינד אצ"ד המצורג סי' כד צדצר איש ואשה צלו משוטטים צארץ ונתרלו להיות גט ציניהס והאשה הראתה כתוצתה לפנינו ונכתב צה שס צעלה צנימין ואלף צ"ר יהושע, והיה צדעתנו לכתוב הגט שס אצי הצעל ושמו כנוצר צכתוצה. והשיב שאס לא הוחזק צמקוס הגט צסס הראשון אלא שמראה שטר כתוצה שס כתוב שס פלוני והעדים חתומין עליו, אין כותצים שס זה צגט כיון שהעדים שחתמו על הכתוצה על עיקר כתוצה הם חותמים ולא על שס הצעל, כדקיי"ל על מנה צצשטר הם מעידים ולא על כהן ולוי. אע"ג דקיי"ל גצי שטר דעלמא דאינס ראשים לחתום אה"כ מכירין שס הלוח והמלוה, היינו צשאר שטרות דמלי למיפק חורצא מיניה לחייב איש אחר, וטעס זה לא שייך צכתוצה. וצ"מ הקשה שהרי מצואר צרמצ"ס מלוה ולוח פכ"ד ה"ג שכל השטרות לריכיס שיהיו מכירים, ומ"ש כתוצה מכל השטרות. ועי' צ"מ סי' קב סעי' ג דאס לא היתה הכתוצה מקויימת אינו עדיף ממה שהאשה מעידה על שמו והוא על שמה דלא מהני, ואף אס היא מקויימת עדיין יש לחוש וכו', ואין להס תקנה אלא ע"י שיחזיקו עלמס לי יוס צמקוס הזה.

ועי' עמק שאלה אצהע"ז סי' קב שלדעת הרב השואל אין להעמיד שוס יסוד על סמך השס הכתוב צכתוצה, ולדעת העמק שאלה מצררין השס עפ"י הכתוצה.

לפי"ז צנידון דידן שרשמו צגט השס המופיע צרישוס הת.ז., אס ציררו צצסס זה הוחזקו צמקוס הגט, אין לכתוב השס שכתוב צכתוצה, שהרי כתוצה זו אינה מקויימת, וגס אס היתה מקויימת הכריע צצ"מ שאין מסתמכיס עליה לענין כתיבת השמות. אצל אס כתבו הגט מצלי לצרר השמות כראוי, ויתכן מתוך מהירות בית הדין ועומס העבודה, יש לצרר שוב השמות כראוי איך נקראים צפי כל ואיך נקראים לס"ת. ולאו דוקא שס המגרש והמתגרשת אלא ה"ה שס אציהס, וכמו שהציא הפת"ש סי' קכט ס"ק כא צסס הל"ל ורע"א ועוד פוסקים, וכמו שהציא השד"ח מערכת גט סי' ג וד שאין לסמוך להקל צשינוי שס האב אפי' צמקוס דחק ועיגון. ועי' ל"ל סו"ס קלט הוצא צשד"ח מערכת גט סי' ח אות ו צמי שנקרא צפי כל צער ועולה לס"ת צסס דוב צער כי"ל יכתבו צגט.

ג. פסק צשו"ע אצהע"ז סי' קכט סעי' ט: גר או שתוקי או אסופי אין כותצין אלא שמותיהן צלצד. ומקורו צשו"ת הרשצ"א ח"ב סי' יז. וכתב צהגר"א ס"ק יז שהרא"ש צתשובה כלל טו סי' ד לא כתב כן, וכן פסק צשו"ע לקמן סעי' כ צצגט גר כותב פלוני צן אהע"ה. ול"ל ששתי ההלכות אמת, צגט גר אינו כותב שס אציו, כיון שאינו מתייחס אחריו, אצל כותב עליו צן אהע"ה שהוא אב המון גוייס. ויתכן נפ"מ צפסק ישראל ספק נכרי שהתגייר לחומרא, שאמנס אין לכתוב את שס אציו כיון שקייס ספק אס זהו אציו שמתייחס אחריו, כי שמא גר הוא, אצל מאידך אין לריך להוסיף עליו צן אהע"ה, שמא ישראל הוא מלידה

ולא גר, ואם יכתבו עליו בן ארע"ה זה יתן לו גושפנקא של גר. וכן ראיתי שכתב מרן הגריש"א זכלה שעברה גיור לחומרא, שלא הזכיר בכתובה אלא שמה בלבד.

והנה לענין העולים מאיתיופיה הוצא באר"ה פ"ד סי' ד סעי' לו סי' קעד אות א בשם דברי דוד לרדב"ז סי' דאלו החאבישיש (חבשים) יש לחוש לענין יוחסין דשמה קידושיהם קידושין וגיטן אינו גט כתקון חז"ל כיון שאינם יודעים כלל בטיב גוי"ק, אלא דמ"מ אינם כקראים דמורידין וכו' אבל אלו ודאי משבט דן שגלו לפני שהיה לדוק ובייתום בבית שני אלא שלא היו ביניהם חכמים בעלי קבלה וכשילמדום יקבלו ומאנה לפדותן. וכן פסק מהריק"ש בהגהות ליו"ד סי' קנח ובשו"ת אהלי יעקב סי' יא. ועיי' לין אליעזר חיי"ב סי' סו שהביא בשם אבן ספיר ח"א בשם הרצ משה חזן שחש להם משום קראים. אמנם בשם שבילי עולם ח"ג במאמר נדחי ישראל הביא שחש שמעורבים בהם נכרים. וכן בשם אורן ישראל ערך פלשים. ועיי' עוד לין אליעזר חיי"ז סי' מח, ותשובות והנהגות סי' תשסז, ובית אבי ח"ד סי' קפא.

ובשו"ת יביע אומר ח"ה אבהע"ז סי' יא הביא בשם הגרי"א הר"ג שפסק שיש לגיירם בב"ד כשר, ושכ"כ הגר"מ פינשטיין, ואילו הרה"ר הורתה שמכיון שקיים ספק שמה בגלל ניתוקם מכלל ישראל במשך אלפי שנים נתערבו בהם גויים אין לשנות ממה שנהגו להצריכם גירות לחומרא במילה וטבילה בלא ברכה וקבלת מצוות, עיי"ש.

וע"כ לענין כתיבת שם בכתובה ובגט, לדעת הפוסקים שצריכים גיור יש לכתוב עליהם בן ארע"ה, ולדעת הסוצרים שצריכים גיור מספק, מזכירים את שם בלבד.

מסקנות

- א. אין לכתוב שם אב בגט אלא אם כן נולד להורים נשואים זל"ז.
- ב. לפני כתיבת הגט יש לברר היטב כיצד נקראים המגרש והמתגרשת ואביהם, ואם נקראים בפי כל בשם אחד ועולים לס"ת בשם אחר יש לכתוב כל השמות בדמיתקרי.
- ג. מי שנתגייר יש לכתוב עליו שהוא בן ארע"ה.